

Заняткі другія

Занятие второе

Тэлефаную майму калегу

- Алё? Добры вечар!
 — Добры вечар, Гэта ты, Мікіта?
 — Я. Званю табе во чаго. Нам заўтра трэ' будзе сустрэцца ў спадара Ляшковіча. Пакажам яму наш праект.
 — А якой гадзіне?
 — Ён нам прызначыў сустрэчу на адзінаццаць гадзінаў.
 — Добра, дамовіліся.
 — Тады да сустрэчы.
 — Бывай!

Лад мовы

Назоўнік у давальным склоне (Существительное в дательном падеже)

КАМУ? ЧАМУ?

к, усьлед, насустрач		+ ДАВАЛЬНЫ СКЛОН
к сьвяту я прыеду	— к празднику я прыеду	
гляджу ўсьлед сябру	— смотрю вслед другу	
насустрэч бацькам	— навстречу родителям	

	у адзіночным ліку		у множным ліку	
ж.р., м.р., а.р. на -а, -я	вадзе, кветцы, ружы, сям'і, мужчыну, калезе (для ж.р.), калегу (для м.р.)	-е, -э -і, -ы -у	водам, кветкам, ружам, калегам, мужчынам, сем'ям, жанчынам	-ам, -ям
м.р. без канчатку, н.р. на -а, -о, -е, -ё	яблыку, даху, сьвету, каню, вераб'ю, воку, мору, павеку, колу, вогнішчу	-у, -ю	яблыкам, дахам, коням, вераб'ям, вачам, морам, павекам, колам, вогнішчам, люстэркам	
ж.р. без канчатку	гусі, скроні, далоні, касьці, мазі, верфі, мышы	-і, -ы	мышам, гусям, скроням, далоням, касьцям, мазям, верфям	
рознаскляняль бныя	кацяняці, дзіцяці, кураняці, імяю (імені), семю (семені)	-і -ю	кацянятам, дзецям, куранятам, імянам, плямёнам, стрэмёнам	

Более подробно об окончаниях существительных в дательном падеже см. Занятие 16.

!	ж.р. на -а	-га > -зе -ха > -се -ка > -цэ' (-цы)	падлога — падлозе, дуга — дузе, нага — назе страха — страсе, скруха — скрусе, чаромуха — чаромусе рака — рацэ', горка — го'рцы, хатка — ха'тцы
	м.р. і ж.р. на -а	-да > -дзе -та > -це	вада — вадзе, нарада — нарадзе сірата — сіраце, Мікіта — Мікіце, самота — самоце

Для разговорной речи характерны обороты с дательным падежом: **Ніколі ня варта быць скупому** (Никогда не стоит скупиться). **Я й сам таму дзіўлюся** (Я и сам этому удивляюсь). **Годзе сядзець смутнаму** (Хватит грустить).

Дательный падеж всегда употребляется с глаголами **дзякаваць** (благодарить), **выбачаць** (извинять), **дараваць** (прощать), **баліць** (болит): **Дзякуй табе за добрую раду** (Спасибо тебе за добрый совет). **Баліць мне сьпіна** (Болит у меня спина).

Практыкуйцеся

1. Зважаючы на асновы назоўнікаў, утварыце давальны склон (Образуйте дательный падеж, обращая внимание на основы существительных).

Узор: хлапец → хлапцу, шклянка → шклянцы, вяселье → вяселью

дачка, падлога, вавёрка, дошка, яблык, кірмаш, каўнер, дзяўчына, мазоль, сястра.

2. Адкажыце на пытанні (Ответьте на вопросы).

а) Каму тэлефануеш?	тэлефаную цётцы тэлефаную (калега) тэлефаную (дзяўчына) тэлефаную (сястра) тэлефаную (Волька) тэлефаную (дзядзька)
б) Каму дзякуеш?	дзякую памачніку/ дзякую (сусед) дзякую (гаспадыня) дзякую (сябры) дзякую (прыяцель) дзякую (спадар Лось)
в) Каму выбачаеш?	выбачаю абслuze выбачаю (гандляр) выбачаю (цырульнік) выбачаю (сакратарка) выбачаю (касірка)
г) Хто яна табе?	яна мне сваячка яна мне (пляменьніца) яна мне (дачка) яна мне (прыяцелька) яна мне (каляжанка)

3. Прачытайце прыказкі й прымаўкі, зьвярніце ўвагу на канчаткі назоўнікаў у давальным склоне (Прочитайте пословицы и поговорки, обратите внимание на окончания существительных в дательном падеже).

Вер не скажу, а паказу.
Калі сказаў бабцы, то як усёй грамадцы.
Добраму чалавечку добра і ў запечку, а благой благаце блага й на куце.
Галоднай курцы проса на думцы.
Драч драчу не дзярэ аччу.
Жабрак жабраку відаць па кійку.

Лад мовы

Назоўнік у вінавальным склоне (Существительное в винительном падеже)

КАГО? ШТО? КУДЫ? КАЛІ?

у, па, на, пра, пад, з, за, праз, скрозь, аб	+ ВІНАВАЛЬНЫ СКЛОН
у шафу	— в шкаф
у нядзелю	— в воскресенье
па дзіця	— за ребенком
на гадзіннік	— на часы
на Беларусь	— на Беларусь
пра бацькоў	— о родителях
пад ложак	— под кровать
з тыдзень	— с неделю
за дзверы	— за двери
праз гадзіну	— через час
скрозь гушчар	— сквозь чащу
аб лёд	— об лёд

		у адзіночным ліку		у множным ліку	
ж.р., м.р., а.р. на -а, -я	адуш.	сястру, дзяўчыну, Валою, Колю, мужчыну, калегу	-у, -ю	сясьцёр, дзяўчат, мужчын, калег, дзядуляў, жнеяў	як у Р.
	неадуш.	канапу, лазню, пральню, шафу		канапы, лазні, шафы, пральні, лялькі	як у Н.
м.р. без канчатку, н.р. на -а, -о, -е, -ё	адуш.	доктара, сябра, вучня, інжынера	-а, -я	дактароў, сяброў, вучняў, інжынераў	як у Р.
	неадуш.	мур, слуп, будынак, цягнік, яйка		муры, слупы, будынкі, цягнікі, яйкі	як у Н.
ж.р. без канчатку	адуш.	лань, мыш, гусь	як у Н.	ланей, мышэй, гусей	як у Р.
	неадуш.	косыць, кроў, верф, шыр		косыці, кроў, верфі, шыры	як у Н.
рознаскланяльныя	адуш.	кацяня, немаўля, кураня, дзіця	як у Н.	кацянятаў, немаўлятаў, куранятаў, дзяцей	як у Р.
	неадуш.	імя, племя, стрэмя		імёны, плямёны, страмёны	як у Н.

1) После переходных глаголов существительные винительного падежа употребляются без предлогов: **галю бараду** (брею бороду).

2) Обратите внимание, что именно в винительном падеже употребляются существительные в сочетании:

- с глаголом **гуляць у**: **гуляць** (у што?) **у сетку** (играть в волейбол), **гуляць** (у што?) **у кошык** (играть в баскетбол);
- с предлогом **па**: **еду па** (каго?) **дзіця** (еду за ребенком).

Практыкуецца

4. Прачытайце сказы, знайдзіце назоўнікі, пастаўце да іх пытаньні (Прочитайте предложения, найдите существительные, поставьте к ним вопросы).

Яны ішлі праз пушчу. Я чытаю пра Міколу Гусоўскага. Ня ведаю, як развязаць гэтае пытаньне. Будзем запрашаць гасьцей на вясельле. Малы Алесь аб дрэва разьдзёр сабе брыво да крыві. На сквэры шмат дзяцей. Гаспадыня купіла селядцоў. Сябры махаюць нам рукой на прывітаньне. Дзеці чакаюць на маму. Нешта ж яна забавілася. Малы Віця пачынае сумаваць. Марылька як можа суцяшае брата: «Я табе лялек нараблю і "катка" запяю».

5. Прачытайце прыказкі й прамаяўкі. Як вы зразумелі іх сэнс? (Прочитайте пословицы и поговорки. Как вы поняли их смысл?)

Дзе госьць, там і Бог ёсьць.
Кожная будзе гаспадыня, калі поўная скрыня.
Гультай за работу — мазоль за руку.
Малыя дзеці — малы клопат.
На хаценьне ёсьць цяргеньне.
Не канечне яму ячня.
За грошы ўсюды харошы.
Добрая прыказка не ў брыво, а ў вока.

6. Утварыце словазлучэньні, ужываючы назоўнікі ў вінавальным склоне (Составьте словосочетания, употребляя существительные в винительном падеже).

Узор: легчы (ложак) → легчы ў ложак, узяць (лыжка) → узяць лыжку

легчы	у	(канапа)
пакласьці	на	(шафа)
глядзецца		(люстэрка)
запаліць		(лямпа)
памыць		(шклянка)
заслаць		(сурвэта)
лашчыць		(кацяня)
даглядаць		(дзядуля)
зайсьці		(кватэра)
купіць		(мэбля)
есьці		(салата)
ісьці		(праца)

7. Перакладзіце ў рускую мову (Переведите на русский язык).

Гадую дзяцей. Па моры ходзяць вялікія параходы. Я не памятаю такога здарэньня. Гаспадыня падала сьняданьне. Пойдзем праз сквэр. Сястра пашыла сукенку. Малы ідзе па цацку.

Лад мовы

Назоўнік у творным склоне (Существительное в творительном падеже)

КІМ? ЧЫМ? КАЛІ? ДЗЕ?

з, перад, пад, над, за, са	+ ТВОРНЫ СКЛОН
з артыкулам	— со статкэй
перад абедам	— перад обедом
пад вадой	— под водой
над горадам	— над городом
за вакном	— за окном
са сьвятам	— с праздником

	у адзіночным ліку		у множным ліку	
ж.р., м.р., а.р. на -а, -я	сяброўка й (-аю), ракой (-ою), рукой (-ою), карусэля й (-яю), зямл ёй (-ёю), калегам (для м.р.), калег ай (для ж.р.), мужчы нам , Коле м , судзьд зём	-ай (-аю) -ой (-ою) -яй (-яю) -ёй (-ёю) -ам, -ем, -ём	сяброўка мі , калег амі , карусэля мі , земля мі , рэка мі , рука мі	-амі -ямі -мі
м.р. без канчатку, н.р. на -а, -о, -е, -ё	даждж ом , дыван ом , чаў ном , будынка м , жыта м , днё м , агнё м , вучне м , калосьс ем	-ам, -ом -ем, -ём	дажджа мі , дывана мі , чаўна мі , будынка мі , жыта мі , дня мі , агня мі , вучня мі , калосься мі , вач мі (-амі)	
ж.р. без канчатку	ноч чу , мышц у , папарацьц ю , кроў ю (крывё ю), косц ю	-у, -ю (-ёю)	нача мі , мыша мі , папарацьця мі , касц ямі (касц ьмі)	
рознаскланял ьныя	дзіце м , кацянё м , куранё м , медзьведзянё м	-ем, -ём	дзець мі , куранята мі , медзьведзянята мі	

Более подробно об окончаниях существительных в творительном падеже см. Занятие 14.

1) В творительном падеже согласные (кроме **б, ф, ь, р**) удлиняются, если находятся между гласными: **солью, рэччу**.

2) Обратите внимание, что в сочетании с глаголами **ехаць** (ехать), **ісьці** (идти), **ляцець** (лететь), **плыць** (плыть), **апекавацца** (заботиться о) существительное употребляется именно в творительном падеже: **плыць параходам, апекавацца дзецьмі**. Но если нужно показать, что движение происходит в разных направлениях, то употребляется предлог **на** в сочетании с предложным падежом. Например: **мы йшлі на бару, на каменню, на полі**.

Практыкуецца

8. Прачытайце сказы, звярніце ўвагу на канчаткі назоўнікаў у творным склоне (Прочитайте предложения, обратите внимание на окончания существительных в творительном падеже).

Хітра, мудра, зь невялікім коштам.
Часам з квасам, а парою з вадою.
Жалем сыцскаюцца грудзі.
Жораў зь цяплом, а ластаўка зь лістом.
Сказаў казку з прыказкаю.
Ён чалавек з падыйсьцём (з хітрасьцю).
Лёстачкамі душу вымае.
Любага госьця ўлетку частуюць мядком, а ўвосень — малачком.
Колькі, вутка, не мудрой, а лебедзем ня будзеш.
З дурным ні знайсці, ні згубіць.
Па сіняй раўніне за хмаркаю хмарка плыве.

9. Запоўніце пропускі, ужываючы пададзеныя словы ў творным склоне (Заполните пропуски, употребляя приведенные слова в творительном падеже).

Узор: іду + дарога → іду дарогаю.

лес, аўтобус, цягнік, катэр, човен, самалёт, тынкоўшчык, вясна, раніца, вяршкі, выхаванцы, дзіця, мастацтва, рукі, фальварковец

Іду... Еду... Плыву... Ляту... Буду... Паеду... Сустрэнуся... П'ю каву зь... Займаюся з... Апякуюся... Цікаўлюся... Працую...

10. Утварыце форму творнага склону назоўнікаў (Образуйте форму творительного падежа существительных).

Узор: вучым з (зь) + дзеці → вучым зь дзецьмі

ядзім	лыжка, відэлец
п'ём	шклянкі, кубкі, слоікі
іду з (зь)	сёстры, сяброўка, госьць
маляю	фарба, аловак, пэндзаль
сустракаюся з (зь)	сябры, дзяўчаты, Ясь

Лад мовы

Назоўнік у месным склоне

(Существительное в предложном падеже)

ПРЫ КІМ? ПРЫ ЧЫМ? ДЗЕ?

у, на, пры, аб, а, па	+ МЕСНЫ СКЛОН
у краме	— в магазине
на Нямізе	— на Немиге
пры бацьку	— с отцом (при отце)
аб моры	— о море
а вясне	— о весне
а першай гадзіне	— в первом часу
па дзецях	— о детях

	у адзіночным ліку		у множным ліку	
ж.р., м.р., а.р. на -а, -я	у сярэдзіне, на Нямізе, на працы, ! на рацэ, у лазьні, пры бацьку, пры Колю	-е, -э -ы, -і -у, -ю	у сярэдзінах, на працах, на рэках, у лазьнях, на морах, у крамах, у кватэрах	
м.р. без канчатку, н.р. на -а, -о, -е, -ё	у інстытуце, на беразе, у цяні, у гаражы, у гаі, пры ўнуку, пры вучню, на рагу	-е -ы, -і -у, -ю	у інстытутах, на берагах (-ох), у гаражах, пры ўнуках, пры вучнях, у гаях, пры гасьцях (-ёх)	-ах (-ох) -ях (-ёх)
ж.р. без канчатку	у радасьці, у крыві, на Сьвіслачы, на Нарачы	-ы, -і	у радасьцях, у восях, у мазях, у далонях	
рознаскланял ьныя	пры племені, пры імені, пры кацяняці, дзіцяці	-і	у плямёнах, у імёнах, пры дзецях, пры кацянятах	

Более подробно об окончаниях существительных в предложном падеже см. Занятие 15.

ж.р. на -а	-га > -зе -ха > -се -ка > -цэ / (-цы)
м.р. і ж.р. на -а	-да > -дзе -та > -це
н.р. на -о	-до > -дзе

Няміга — на Нямізе, Прага — у Празе
страха — на страсе, эпоха — аб эпосе
рака — на рацэ, горка — на горцы
грамада — у грамадзе, Канада — у Канадзе
Мікіта — пры Мікіце, цырата — на цыраце
гняздо — у гнязьдзе

<p>м.р. без канчатку</p>	<p>-т > -це -д > -дзе -з > -зе -х > -се -й > -і</p>
-------------------------------------	---

быт — у быце, брат — пры браце
народ — у народзе, агарод — у агародзе
бераг — на беразе, парог — на парозе
кажух — у кажусе, гарох — у гаросе
гай — у гай, Кітай — у Кітай, напоі — у напоі

1) При употреблении предложного падежа нередко возникает путаница в выборе окончания **-у** или **-е**. Вариант окончания зависит от твёрдости или мягкости основы, от ударения. Иногда здесь имеет значение и предлог. Например: **пры мужчыну, сыну, тэхніку, Івану; на сыне матчына бласлаўленне; на рагу вуліцы; на моху, у мосе, НО! на розе каровы.**

2) Названия лиц (люди, имена, фамилии) с мягкой основой имеют окончание **-ю**: **вучань — пры вучню, Коля — пры Колю.**

3) Если в существительном женского рода с основой на **к** окончание находится под ударением, то в предложном падеже **к** переходит в **ц** с окончанием **-э**: **шчака — на шчацэ, мука — у муцэ, рука — у руцэ.** В остальных случаях — с окончанием **-ы**: **праца — на працы, сумка — у сумцы, сьцежка — на сьцежцы.**

Примеры окончаний существительных в предложном падеже.

окончание -е

город — па горадзе
кнот — на кноце
Барыс — пры Барысе
бераг — на беразе
лоб — на лобе
цырата — на цыраце
ганьба — у ганьбе
глеба — на глебе
скруха — у скрусе
эпоха — аб эпосе
жанімства — у жанімстве
крысо — на крысе
хараство — у харастве

город — по городу
фитиль — на фитиле
Борис — с Борисом
берег — на берегу
лоб — на лбу
клеёнка — на клеёнке
позор — в позоре
почва — на почве
сокрушение — в сокрушении
эпоха — об эпохе
женитьба — в женитьбе
пола (пиджака) — на поле
красота — в красоте

окончание -і

баль — на балі
верасень — у верасьні
корань — у корані
вугаль — у вуглі
алей — у алеі
дробязь — у дробязі
столь — на столі
хваля — на хвалі
пральня — у пральні
жалезьзе — у жалезьзі
паляваньне — на паляваньні
лісьце — у лісьці
маляваньне — у маляваньні
запрашэньне — у запрашэньні
насенне — у насеньні
зерне — у зерні

бал — на балу
сентябрь — в сентябре
корень — в корне
уголь — в угле
масло — в масле
мелочь — в мелочи
потолок — на потолке
волна — на волне
прачечная — в прачечной
металлолом — в металлоломе
охота — на охоте
листва — в листе
рисование — в рисовании
приглашение — в приглашении
семена — в семенах
зерно — в зерне

окончание -ы крыж — на крыж**ы**
 бор — у бар**ы**
 узор — па ўзор**ы**
 дождж — на даждж**ы**
 пляц — на пляц**ы**
 кірмаш — на кірмаш**ы**
 раскоша — у раскош**ы**
 скура — на скур**ы**
 глязура — на глязур**ы**
 скрынка — у скрынц**ы**
 улётка — ва ўлётц**ы**
 плячо — на пляч**ы**
 сэрца — на сэрц**ы**
 сонца — на сонц**ы**
 вядро — у вядр**ы**
 збожжа — у збожж**ы**

крест — на кресте
 бор — в бору
 образец — по образцу
 дождь — на дожде
 площадка — на площадке
 ярмарка — на ярмарке
 роскошь — в роскоши
 кожа — на коже
 глазурь — на глазури
 ящик — в ящике
 листовка — в листовке
 плечо — на плече
 сердце — на сердце
 солнце — на солнце
 ведро — в ведре
 хлеб — в хлебе (собирательное)

окончание -у пірог — у піраг**у**
 інжынер — пры інжынер**у**
 Смоліч — пры Смоліч**у**
 Пётра — пры Пётр**у**
 Міша — пры Міш**у**
 кравец — пры краўц**у**
 шавец — пры шаўц**у**
 слых — на слых**у**
 дах — на дах**у**
 страх — у страх**у**
 дух — у дух**у**

пирог — в пироге
 инженер — с инженером
 Смолич — со Смоlichem
 Пётр — с Петром
 Миша — с Мишей
 портной — с портным
 сапожник — с сапожником
 слух — на слуху
 крыша — на крыше
 страх — в страхе
 дух — в духе

Практыкуйцеся

11. Прачытайце, зьвярніце ўвагу на канчаткі назоўнікаў у месным склоне (Прочитайте, обратите внимание на окончания существительных в предложном падеже).

На шырокай дарозе добра разьмінацца.
 Той хлеб, што зь мяжы, застаецца на нажы.
 Цяжка жыць у паняверцы.
 Па дажджы захаладала.
 У гародзе на градзе тры калівы мяты.
 У садзе-вінаградзе дзяўчына гуляла.
 У рацэ калісьці вялася стронга.
 Рыгор спадкаемца, ён дастаў спа/дак па цётцы.
 На руцэ пярсыцёнак.
 У моры несчыслёная колькасьць рыбы.

12. Пастаўце назоўнікі ў месным склоне (Поставьте существительные в предложном падеже).
Узор: Ён у Канадзе.

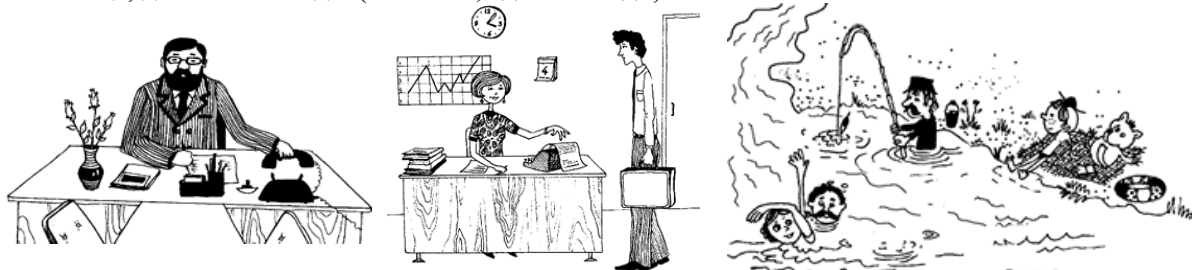
а)	Бацька	Дзе?	у	камандзіроўка
	Маці		на	пражня
	Сястра			вечарынка
	Дзеці			луг
	Сябра			Сьвіслач
б)	Ён	Дзе?	у	вучэльня
			на	тэатар
			пры	Сібір
				плошча
				вяселье
				крама
				парк
				сьнег
				Нарач
				вучань
				бабуля
				маці
				Мікіта

13. Адкажыце на пытаньне дзе?, ужываючы неабходны прыназоўнік і склон (Отвѣтѣте на вопрос где?, употребляя необходимый предлог и падеж).

Узор: кропля / люстэрка → кропля на люстэрку

зубранё / пушча, Ясь / ганак, пакой / кватэра, коўдра / ложка, парасон / сумка,
фіранка / вакно, кветка / рука, аўта / дарога, яблык / талерка, човен / рака, кот / парог,
качкі / возера, студэнт / інтэрнат.

14. Скажыце, дзе гэтыя людзі (Скажите, где эти люди)

15. Прачытайце, словы ў дужках пастаўце ў адпаведнай граматычнай форме (Прочитайте, слова в скобках поставьте в соответствующей грамматической форме).

Узор: І тут і там мае (сябра). → І тут і там мае сябры.

І тут і там мае (сябра). У Грэцыі — пан Дымас. З (за межнікі) ён мой найлепшы (прыяцель). Усе спасьцігаюць бізнэс, а пан Дымас застаецца верны свайму (прызваньне), як і я. Ён спэцыялісты ў (галіна) будаўніцтва, дойдзі, якіх мала. У сваім (творства) за (крыніца) натхненьня ён мае (помнікі) (даўніна).

Каштоўнасьці, непадуладныя (час) — вось што бывае тэмай нашых (гутаркі) у часе (вандроўкі).

— Чалавек — гэта яго памяць, — кажа Дымас, і я згодны зь ім. Гляджу на велічныя (забудова) і думаю пра (людзі), якія пакінулі ў гэтых (муры) адбітак сваёй (душа).

16. Замест кропак пастаўце ў тэкст пададзеныя словы (Вместо точек поставьте в текст приведенные слова).

электрычка, бацькі, чыгунка, пачастунак, жыхары, лес, вавёрка, дачка, хвост, малыя, сьмех, гутарка, дарога

Я з жонкай, ... і сынам едзем у ... Сёння нядзеля, і мы, як заўсёды, наведваемся да ... Яны жывуць убаку ад ... Вярсты тры яшчэ трэба ісьці празь ... Але гэта нам падабаецца. Прыемнай бывае нечаканая сустрэча з ... лесу: зайцамі, дзятламі, вавёркамі. Іншы раз сьмялейшай ... можна падаць ... і нават пасьпець дакрануцца да ... Гэта вельмі забаўляе маіх ... Колькі тут бывае радасьці, ..., а потым ... як вады, усю ...

17. Пададзеныя назоўнікі праскланяйце ў адзіночным і множным ліку (Приведенные существительные просклоняйте в единственном и множественном числе).

фарба, ружа, парог, хваля, знаўца, навуковец, падручнік, справа, лічба, каўнер, сьвята, рахунак, краіна, сонца, картка, дамова

Кароткія і простыя размовы (чытайце ўголас)

— Маё шанаваньне, дзядзька Антось!
— Дзень добры, Пятрок! Даўно ня бачыў цябе. Ці ты ўжо вольны ад заняткаў?
— Так, але цяпер я хаджу на практыку.
— Ну, а Волька? Ужо, пэўна, працуе?
— Яна працуе і вучыцца завочна.
— Што парабляе дзед Савось?
— Дзядуля на сваёй сядзібе, на Нарачы. Як самі маецеся, дзядзька Антось?
— Дзякаваць Богу. У нядзелю паеду ў Заслаўе.
— Перадавайце прывітаньне цётцы Марылі.
— Дзякуй, абавязкова перадам.

— Моё почтение, дядя Антось!
— День добрый, Петруша! Давно я не видел тебя. У тебя уже закончились занятия?
— Да, но теперь я хожу на практику.
— Ну, а Оля? Уже, наверное, работает?
— Она работает и учится заочно.
— Чем занимается дед Савось?
— Дедушка на своей усадьбе, на Нарочи. А как вы поживаете, дядя Антось?
— Слава Богу. В воскресенье поеду в Заславль.
— Передавайте привет тёте Марии.
— Спасибо, обязательно перадам.

— Здароў, Мікола! Куды гэта ты выправіўся?
— Здароў! Іду да Мішкі, у яго там нейкія праблемы з кампутарам. Куды сам ідзеш?
— Я ў краму. Хачу паднавіць кампутар, бо мая машына надта марудзіць у Інтэрнэце. Ты ж ведаеш!
— Дык можа табе зьмяніць правайдэра?
— Ну, гэта мы паглядзім. Наогул, я мушу з табой параіцца.
— Мы можам сустрэцца заўтра пасля палудня.
— Добра, увечары я табе яшчэ ператэлефаную.
— Бывай.
— Пакуль.

— Здорово, Коля! Куда это ты направился?
— Здорово! Иду к Мишке, у него там какие-то проблемы с компьютером. А ты куда?
— Я в магазин. Хочу обновить компьютер, потому что моя машина уж очень тормозит в Интернете. Ты же знаешь!
— Так может тебе сменить провайдера?
— Ну это мы посмотрим. Вообще, я должен с тобой посоветоваться.
— Мы можем встретиться завтра после обеда.
— Хорошо, вечером я тебе ещё перезвоню.
— Будь.
— Пока.

— Як завуць гэтага хлапца?
— Пеця.
— А прозьвішча?
— Пяцю́шык.
— Ён жыве ў Вялейцы на Пеўчай вуліцы?
— Так. Адкуль ты ведаеш?
— Ён мой зямляк. Я ж таксама зь Вялейшчыны.

— Как зовут этого парня?
— Петя.
— А фамилия?
— Петю́шик.
— Он живёт в Вилейке на Певчей улице?
— Да. Откуда ты знаешь?
— Он мой земляк. Я же тоже с Вилейщины.

Майстры слова гавораць

Сям'я, родная хата, вёска для многіх людзей — такі ж цэнтар сусьвету, як у Пталямеевай сістэме Зямля: ні высокія званьні, ні абавязкі не аслабляюць у іх сямейных пачуцьцяў. Як бы ні вырасла кола знаёмых, як бы ні пашыраліся духоўныя інтарэсы, усё роўна і ў сталыя гады інтуіцыя памесьціць іх уласнае **я** ў мікрасьвет роднай сям'і і прымусіць ад бацькавага парога мераць шлях да вялікіх галактык, якія называюцца: культура і прызваньне, народ і чалавецтва.

(Уладзімір Калесьнік)